

L. Fuchs: New Kreuterbuch, 1543, Von falschen Narden.

Von falschen Narden. Cap. CCCXLIII.

(A) Namen.

Falsch Narden nennen wir hie dise kreüter so in Griechischer und Lateinischer spraaach Pseudonardi geheysen werden, darumb das sie nit den rechten Nardi seind. So von dem Dioscoride und andern alten beschriben.

Geschlecht.

Der falschen Narden seind zwey geschlecht, das mennle und frewle. Das mennle ist ettwas höher, dicker, breyter, und am geruch vil stercker unnd lieblicher weder das weible.

Van valse nardus. Kapittel 343.

Namen.

Valse nardus noemen we hier deze kruiden zo in Griekse en Latijnse spraak Pseudonardi geheten worden, daarom dat ze niet de echte Nardus zijn. Zo van Dioscorides en andere ouden beschreven.

Geslacht.

Van de valse narden zijn twee geslachten, dat mannetje en vrouwtje. Dat mannetje is wat hoger, dikker, breder en aan reuk veel sterker en liefeliker dan dat wijfje. Wordt in onze

Würdt zû unsern zeiten von wegen der geâherten blûmen Spicanardi geheyssen, welcher namen auch bey unsern Teütschen verharret ist biß auff den heütigen tag, dann sie diß kraut nit anderst nennen weder Spicanard. (B) Das weible ist am geruch nit so starck und lieblich, auch niderer und dünner, würdt in den Apotecken Lavandula oder Lavendula geheyssen, vonn wegen seins gebrauchts, dann mans im bad zû der laug und andern dingen mehr, die man wolriechend will machen, gebraucht. Daher kompts das auch auff Teütsch würt Lavendel geheyssen.

Gestalt.

Die Spicanard und Lavendel seind stauden die haben vierecket stengel, ein wenig hol. Die bletter feyßt, dick, schmal, harig, âschenfarb grûn, wie des Roßmarins, doch lenger und breyter. Die blûmen diser stauden wachsen am ôbersten des stengels, gestalt wie ein âher, an welchen vil kleiner braunblawer blûmlin wachsen. Doch seind des Lavendels blûmen vil brauner dann der Spica. Der samen ist grawschwartz. Die wurtzel gantz holtzecht und fasecht. [874, 875, 876]

(C) Statt irer wachung.

Dise stauden wachsen gern an steinigen orten und so an der sonnen gelegen seind. Môgen von dem samen auffgebracht werden, aber vil ehe so man zweig abteipt, und wider in den grund legt.

Zeit.

Im frûling werden dise stauden widerumb grûn, blûen im Brachmonat und Hewmonat, zû welcher zeit jhre lieblichen wolriechenden blûmen sollen gesamlet werden.

Die natur und complexion.

Dise stauden seind warm und trucken im andern grad, unnd einer subtilen substantz.

Krafft und würckung.

(C) Spica und Lavendel mit wein gesotten und getruncken, treiben den harn, und seind gût allerley gebresten der nieren und blasen. Sie bringen den frawen diser gestalt ein tag oder vier gebraucht, jre kranckheyt, und treiben auß das bûrdlin. Erwarmen den kalten magen, und vertreiben die blâst darinn. Legen die weetagen der mûtter, erweychen die herte des miltzes, nemen hinweg die verstopffung der leber, und

tijden vanwege de aarachtige bloemen Spicanardi geheten welke naam ook bij onze Duitsers verhard is tot op de huidige dag, dan ze dit kruid niet anders noemen dan Spicanard. (**Lavandula spica**) Dat wijfje is aan reuk niet zo sterk en lieflijk, ook lager en dunner, wordt in de apotheken Lavandula of Lavendula geheten vanwege zijn gebruik, dan men het in bad tot de loog en andere dingen meer die men welriekend wil maken gebruikt. Vandaar komt het dat ook op Duits wordt lavendel geheten. (**Lavandula angustifolia**)

Gestalte.

De Spicanard en lavendel zijn heesters die hebben vierkantig stengels, een weinig hol. De bladeren vet, dik, smal, harig, askleurig groen zoals de rozemarijn, doch langer en breder. De bloemen deze heesters groeien aan bovenste der stengels, gesteld zoals een aar waaraan veel kleiner bruinblauwe bloempjes groeien. Doch zijn de lavendel bloemen veel bruiner dan die van Spica. De zaden zijn grauwzwart. De wortel gans houtachtig en vezelig. [874, 875, 876]

Hun groeiplaats.

Deze heesters groeien graag aan stenige oorden en zo aan de zon gelegen zijn. Mogen van de zaden opgebracht worden, echter veel eerder zo men twijgen aftrekt en weer in de grond legt.

Tijd.

In voorjaar worden deze heesters wederom groen, bloeien in juni en juli in welke tijd hun lieflijke welriekende bloemen zullen verzameld worden.

De natuur en samengesteldheid.

Deze heesters zijn warm en droog in andere graad en een subtiële substantie.

Kracht en werking.

Spica en lavendel met wijn gekookt en gedronken drijven de plas en zijn goed allerlei gebreken der nieren en blaas. Ze brengen de vrouwen deze gestalte een dag of vier gebruikt hun ziekte en drijven uit de nageboorte. Verwarmen de koude maag en verdrijven de opblazingen daarin. Leggen de pijnen der baarmoeder, weken de hardheid der milt, nemen weg de verstopping der lever en helen de geelzucht. Deze kruiden uiterlijk opgelegd

heylen die geelsucht. Dise kreüter eüsserlich übergelegt, vertreiben das hauptwee, und den schwindel, dann sie stercken das schwach haupt seer. Seind auch nützlich den lamen glidern, und vertreiben das zittern derselbigen.

verdrijven de hoofdpijn en de duizeligheid, dan ze versterken dat zwakke hoofd zeer. Zijn ook nuttig de lamme leden en verdrijven dat sidderen van diezelfde.

Dodonaeus;

Van Lavendel kap. LXVIII.

Het geslacht.

Van lavendel zijn er twee soorten, mannetje en wijfje. Het mannetje is met bladeren, bloemen, aren en stelen breder, langer, hoger en dikker en van reuk sterker, het wijfje is smaller, korter, lager en van reuk liefelijker.

Vorm.

Lavandula mas of lavendel mannetje. Lavandula foemina of lavendel wijfje.

(Lavandula spica, Lavandula angustifolia)

Beide deze geslachten van lavendel hebben vierkantige, holle steeltjes met leden en knooppjes.

Daaraan groeien askleurige, lange, smalle en vette bladeren, breder, langer en groter dan de bladeren van rosmarijn. De bloemen zijn blauw en groeien als een aar veel bijeen aan de toppen van de stelen. De wortels zijn houtachtig en met veel aanhangende worteltjes bezet.

Plaats.

Lavendel groeit op sommige plaatsen van Italië, Spanje en Frankrijk op de bergen en ruwe, steenachtige plaatsen waar de zon veel schijnt. Hier te lande wordt het in de hoven geplant, vooral het wijfje dat in alle hoven gewoon is want het mannetje wordt alleen bij de kruidliefhebbers gevonden.

Tijd.

Lavendel bloeit in juni en in augustus.

Naam.

Lavendel wordt tegenwoordig in Latijn Lavandula genoemd. In de apotheken Lavendula. Door sommige in Grieks Pseudonardus, door anderen Hirculus, door de derde ook Rosmerinum coronarium
1 Het eerste geslacht wordt Lavandula mas genoemd. In Hoogduits Spica en Spica nardi. Hier te lande lavendel en nu lavendel mannetje. In Frans lavande masle.

2 Het andere geslacht heet Lavandula en Lavandula foemina. In Duitsland Lafander. Hier te lande lavendel wijfje. In Frans lavande femelle.

Natuur.

Lavendels zijn warm en droog tot in de tweede graad.

Kracht en Werking.

Lavendel die in wijn gekookt en gedronken wordt lost de urine, verwekt de menstruatie bij de vrouwen en jaagt de moederkoek en dode vruchten af.

De bloemen van lavendel die alleen of met kaneel, noten en kruidnagels gemengd worden genezen het kloppen van het hart en de geelzucht en zijn zeer goed tegen de trillingen en tegen de pijn en bezwijming in het hoofd, ze versterken het hoofd en de lamme leden.

De konserf van de bloemen die met suiker gemaakt is is ook tegen de voor vermelde gebreken zeer goed, als het 's morgens een boon groot ingenomen wordt.

Water die van lavendel bloemen gedistilleerd is geneest de lamme leden als ze daarmee gestreken en gewassen worden.

Zie verder: <http://volkoomenoudeherbariaenmedisch.nl> en : <http://www.volkoomen.nl/>